

Gaziosmanpaşa Üniversitesi
Fen Bilimleri Enstitüsü

Gaziosmanpaşa Bilimsel Araştırma Dergisi

Dergiye Geliş Tarihi: 07.10.2013
Yayına Kabul Tarihi: 28.10.2013

Baş Editör: Naim Çağman
Alan Editörü: Yasin Gökbülüt

Ortaokul Öğrencilerinin “Yardımseverlik” Değeri İle İlgili Metefor Algıları¹

Ömer Faruk SÖNMEZ^{a,2} (sönmez.omerfaruk@gmail.com)
Nihan AKINCAN^b (nihan_akincan@hotmail.com)

^aGaziosmanpaşa Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü 60250 Tokat

^bGaziosmanpaşa Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sosyal Bilgiler Eğitimi 60250 Tokat

Özet – Bu çalışmanın amacı ortaokul 5, 6 ve 7. sınıf öğrencilerinin “Yardımseverlik” değeri ile ilgili algılarının metaforlar yoluyla belirlenmesidir. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden olgubilim deseni kullanılmıştır. Çalışma grubunu 2012-2013 eğitim öğretim yılında Aksaray ili Cihanbeyli ilçesi Faik Türkmen ortaokulunda öğrenim gören 5,6 ve 7. sınıf toplam 179 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmanın verileri boşluk doldurmayı gerektiren ve tek sorudan ibaret olan bir formla toplanmıştır. Verilerin analizinde betimsel analiz tekniği kullanılmıştır. 179 öğrenci 101 metafor oluşturmuştur. 5. sınıflar 43, 6. sınıflar 24 ve 7. sınıflar 33 metafor oluşturmuşlardır. Geliştirilen bu metaforlar “duygu olarak yardımseverlik, aile ve sosyal çevre olarak yardımseverlik, doğal çevre olarak yardımseverlik, nesne olarak yardımseverlik, görülmeyen varlık olarak yardımseverlik gibi beş temel kategori altında toplanmıştır. Araştırmada öğrencilerin gelişimsel düzeylerine uygun olarak metafor geliştirdikleri ve “Yardımseverlik” değerini önemsedikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler –
Metafor, değer,
yardımseverlik.

Gaziosmanpaşa Journal of Scientific Research 7 (2013) 105-120

Secondary School Students of “Helpfulness” Value Related to The Perception of Metaphor

Abstract – The aim of this study is determining the 5, 6, and 7 grade students' perceptions by the help of metaphors. The research was carried out with qualitative research methods and has been patterned with factualism. The study group consists of 179 student which have been receiving education from 5,6, and 7 grades of Aksaray Faik Türkmen Secondary School. The data of this research was collected with gap filling form that consist of one question. Descriptive analysis method is used to analysis the data. 101 metaphor was produced by 179

Keywords –
Metaphor, worth,
helpfulness.

¹ 3-5 Ekim 2013 tarihinde Trabzon'da düzenlene VI. Sosyal Bilimler Eğitimi sempozyumunda sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

²Başyazar

students. 5 grade students are produced 43 metaphor, 6 grades 24 and 7 grades 33. This metaphors are collected in four basic categories which are named; “helpfulness as an emotion, helpfulness as family and social environment, helpfulness as natural environment, helpfulness as an object and helpfulness as an unseeable creature. In the light of the results, students’ metaphors are appropriate for their developmental levels and they attaches importance to the worth of “helpfulness”.

Received: 07.10.2013

Accepted: 28.10.2013

1. Giriş

Eğitim sistemleri yetiştirdiği bireyleri etkin ve üretken yetiştirmek ister. Bu süreçte bireylerin donanımlarının üst düzeyde olmasının yanında, o toplumun değerlerini de alması ve hayatına uygulaması beklenir. Bu bağlamda düşünürsek sosyal bilgiler programının yapı taşlarından biriside derlerdir. Değer, bir sosyal grubun veya toplumun kendi varlık, birlik, işleyiş ve devamını sağlamak ve sürdürmek için üyelerinin çoğunluğu tarafından kabul edilen ortak düşünce, amaç, temel ahlaki ilke yada inançlardır (Bilgili, 2012; 33). Uysal (2003) ise insana değer kazandıran etmen olarak ifade etmiştir. Güngör (2000) ise bireylerin değerlerinin davranışlarını değerlendirdiği ölçüt olarak ifade etmiştir. (Halstead ve Taylor, 2000) ise değeri davranışlara genel olarak rehberlik eden ilkeler, temel inançlar ve eylemlerin iyi ya da istenilen olarak yargılandığı standartlardır olarak ifade etmektedir. Değerler üzerinde görüş birliğine varılmış kabullerdir (Aydın, 2012; 7). Türk milli eğitim politikalarında da hedef olarak belirtilen, toplumun ihtiyacı olan bilinçli, kültürlü, değerlerine sahip, özellikle Türk milli eğitiminin amaçlarında vurgulanan hedeflere ulaşmada ve yurttaşları bu doğrultuda yetiştirme konusunda eğitim sistemimize önemli görevler düşmektedir (Ulusoy, 2012). Sosyal bilgiler programı bu amaca hizmet eden bir etmen olmaktadır. Sosyal bilgiler programında yer alan yardımseverlik değeri bunlardan birisidir.”Yardımseverlik” toplumu kaynaştıran ve birlik beraberliğimizi güçlendiren bir değerdir. Bu değeri, yarının toplumunu oluşturan çocuklarımızın yaşamlarına aktarmaları gerekmektedir. Yardımseverlik değerini metaforlar üreterek algılarını ortaya konulmak amaçlanmıştır. Metafor, herhangi bir tecrübeyi başka bir tecrübe açısından kavramsallaştırmayı amaçlayan bilişsel bir harekettir (Morgan, 1998). “Metaforlar, bireylerin kişisel tecrübelerine anlam vermeleri bakımından, aynı zamanda, tecrübelerin dilidir.” (Miller, 1987). Bu bakımdan ortaokul 5,6 ve 7. sınıf öğrencilerinin yardımseverliği kendi dünyalarında nasıl ifade ediyorlar. Metaforlar aracılığıyla ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bu amaç doğrultusunda oluşturulan metaforların ortak özellikleri üzerinde durularak, çıkarımlarda bulunulmuştur. “Yardımlaşma” değeri kavramsal olarak anlam yükleme bakımından çeşitliliği olan bir kavramdır. Bu bağlamda öğrencilerin metafor oluştururken yardımlaşmayı nasıl gördükleri ve neden böyle gördükleri hakkında bilgi sahibi olunabilecektir. Bu amaçlar doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. Ortaokul 5. sınıf öğrencilerinin “Yardımlaşma” değeri ile ilgili oluşturdukları metaforlar nelerdir?
2. Ortaokul 5. sınıf öğrencilerinin oluşturdukları metaforların benzetme yönü (kategorileri) nedir?
3. Ortaokul 6. sınıf öğrencilerinin “Yardımlaşma” değeri ile ilgili oluşturdukları metaforlar nelerdir?
4. Ortaokul 6. sınıf öğrencilerinin oluşturdukları metaforların benzetme yönü (kategorileri) nedir?

5. Ortaokul 7. sınıf öğrencilerinin “Yardımlaşma” değeri ile ilgili oluşturdukları metaforlar nelerdir?
6. Ortaokul 7. sınıf öğrencilerinin oluşturdukları metaforların benzetme yönü (kategorileri) nedir?

2. Yöntem

Bu kısımda araştırmanın deseni, çalışma grubu, verilerin toplanması ve verilerin analizi ele alınmıştır.

2.1. Araştırmanın Deseni

Bu çalışmada olgubilim deseni kullanılmıştır. Olgubilim deseni, farkında olduğumuz ancak derinlemesine ve ayrıntılı bir anlayışa sahip olmadığımız olgulara odaklanmaktadır. Olgular yaşadığımız dünyada olaylar, deneyimler, algılar, yönelimler, kavramlar ve durumlar gibi çeşitli biçimlerde karşımıza çıkabilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2008).

2.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu 2012-2013 eğitim-öğretim yılında Konya ili Cihanbeyli ilçesinde bulunan Faik Türkmen Ortaokulu’nda öğrenim gören 5. sınıf 92, 6. sınıf 45 ve 7. sınıf 43 öğrenci olmak üzere toplam 179’dur.

2.3. Verilerin Toplanması

Araştırmanın verileri boşluk doldurmayı gerektiren ve tek sorudan ibaret olan bir formun öğrencilere sunulmasıyla toplanmış, aynı zamanda benzetme yönünün de belirtilmesi istenmiştir.

2.4. Verilerin Analizi

Araştırma sonucunda, öğrenciler tarafından belirlenen metaforlar, benzetme yönlerinden hareket edilip içerik analiz tekniği kullanılarak tasnif edilmiştir. Tema olarak birbirine benzeyen metaforlar aynı başlıklar altında toplanmış, bunlar frekans değerleriyle birlikte tablolara dönüştürülmüştür.

3. Bulgular

Bu bölümünde öğrenciler tarafından Yardımseverlik değeri ile ilgili “Bence Yardımseverlik .....gibidir / benzer. Çünkü.....” biçiminde geliştirilen metaforlardan benzer olanlarının aynı başlık altında bir araya getirilmesine ve aynı tema etrafında toplanan metaforların frekans değerleriyle birlikte tablolara aktarılmasına çalışılmıştır. Tabloda Ortaokul 5. sınıf öğrencilerinin “Yardımlaşma” ile ilgili metafor algıları nelerdir? Sorusuna ilişkin bulgular yer almaktadır.

Tablo 1: Ortaokul 5. sınıf öğrencilerinin “Yardımseverlik” ile ilgili Metafor Algıları

Oluşturulan Metafor	f	%
Güneş	11	11,78
Su	8	8,6
Gökyüzü	6	6,5
Işık	6	6,5
Yıldız	4	4,4
Ay	4	4,4
Sevgi	3	3,3
Deniz	3	3,3
Dünya	3	3,3
Uzay	3	3,3
Akarsu	3	3,3
Kum	2	2,2
Toprak	2	2,2
Anne	2	2,2
Ağaç	2	2,2
Hava	2	2,2
Çiçek	2	2,2
Dostluk	2	2,2
Umut	1	1,08
Kalem	1	1,08
Melek	1	1,08
Lamba	1	1,08
Altın	1	1,08
Dost	1	1,08
Okyanus	1	1,08
Arkadaş	1	1,08
Kardeş	1	1,08
Kitap	1	1,08
Kış	1	1,08
Tuz	1	1,08
Mutluluk	1	1,08
Hayat	1	1,08
Gülümsemek	1	1,08
Gül	1	1,08
Zincir	1	1,08
Mıknatıs	1	1,08
Aile	1	1,08
Uçak	1	1,08
Peri	1	1,08
Gönül	1	1,08
Anahtar	1	1,08
Ateş	1	1,08
Toplam	42	100

5. sınıfları oluşturan 92 öğrencinin “Yardımseverlik” değeri ile ilgili toplam 42 metafor geliştirdikleri sonucuna ulaşılmıştır. Üretilen metaforlara bakıldığında en çok güneş 11, su 8, gökyüzü 6, ışık 6, yıldız 4, ay 4, sevgi 3, deniz 3, dünya 3, uzay 3, akarsu 3, kum 2, toprak 2, anne 2, ağaç 2, hava 2, Çiçek 2, dostluk 2, umut 1, kalem 1, melek 1, lamba 1, altın 1, dost 1, okyanus 1, arkadaş 1, kardeş 1, kitap 1, kış 1, tuz 1, mutluluk 1, hayat 1, gülümsemek 1, gül 1, zincir 1, miknatis 1, aile 1, uçak 1, peri 1, gönül 1, anahtar 1, ateş 1 olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Verilen cevaplara göre en çok güneş, gökyüzü, ışık ve yıldız metaforları oluşturulmuştur. Öğrencilerin gelişimsel düzeyleri bakımından somut işlemler döneminde olması bu sonucu desteklediği söylenebilir.

Yukarıda frekans değerleri verilen metaforlar kendi içinde ortak özellikleri bakımından 5 farklı kategoride toplanmıştır. Bu kategoriler, “duygu olarak yardımseverlik, aile ve sosyal çevre olarak yardımseverlik, doğal çevre olarak yardımseverlik, nesne olarak yardımseverlik, görünemeyenler (Varlık, nesne vb.) olarak yardımseverlik olarak şeklinde belirlenmiştir. Aşağıda bu kategoriler tek tek tasnif edilerek değerlendirilmiştir.

Tablo 2: Duygu Olarak Yardımseverlik Değeri İle İlgili Metaforlar

Duygu Olarak Yardımseverlik	f
Gülümsemek	1
Mutluluk	1
Gönül	1
Umut	1
Sevgi	3
Hayat	1

Tablo 2 incelendiğinde 5. sınıf öğrencilerinin duygu olarak yardımseverlik değeri ile ilgili 6 adet metafor geliştirdikleri görülmektedir. En fazla metafor sevgi olarak belirlenmiştir. Bu bağlamda öğrencilerin yardımseverlik değerinin, sevgi ve dostluğu pekiştigiğine inandıkları söylenebilir. Ayrıca bu metaforlara ek olarak gülümsemek, mutluluk, gönül, hayat ve umut metaforları da geliştirilmiştir. Bu kategori ile ilgili öğrenci ifadeleri şu şekildedir:

- *Bence Yardımseverlik mutluluk gibidir. Çünkü sen yardım ettiğinde sen ve senin yardım ettiğin kişi mutlu olur.*
- *Bence Yardımseverlik gülümsemek gibidir. Çünkü birisine yardım ettiğimiz zaman onun gülümsemesinde yardımlaşma vardır.*
- *Bence Yardımseverlik gönül gibidir. Çünkü insanlar gönülden yaparsa başarır.*
- *Bence Yardımseverlik umut gibidir. Çünkü hep yanındadır.*
- *Bence Yardımseverlik sevgi gibidir. Çünkü birbirimize yardım ettiğimizde ona sevgimizi de gösteririz.*
- *Bence Yardımseverlik hayat gibidir. Çünkü hayat aşa maşam geçer. Yardımlaşmada aşa maşam çoğalır.*

Tablo 3: Aile ve Sosyal Çevre Olarak Yardımseverlik Değeri İle İlgili Metaforlar

Aile ve Sosyal Çevre Olarak Yardımseverlik	f
Aile	1
Arkadaş	1
Dost	2
Kardeş	1
Anne	2

Tablo 3 incelendiğinde 5. sınıf öğrencilerinin aile ve sosyal çevre olarak yardımseverlik değeri ile ilgili 5 adet metafor geliştirdikleri görülmektedir. En fazla metafor dost ve anne olarak belirlenmiştir. Bu bağlamda öğrencilerin yardımseverlik değerinin, insanın annesi ve dostu kadar önemli olduğu vurgusu yapmışlardır. Aile, arkadaş ve kardeş metaforları da geliştirilmiştir. Sevgi ve dostluğu pekiştirdiğine inandıkları söylenebilir. Bu kategori ile ilgili öğrenci ifadeleri şu şekildedir:

- *Bence Yardımseverlik aile gibidir. Çünkü sevgi mutluluk ve güvence vardır.*
- *Bence Yardımseverlik dost gibidir. Çünkü ihtiyacın olduğunda yanındadır.*
- *Bence Yardımseverlik arkadaş gibidir. Çünkü bazen onunla olur mutlu olursun.*
- *Bence Yardımseverlik kardeş gibidir. Çünkü yardımlaştığın kişi kardeşin kadar yakın olur.*
- *Bence Yardımseverlik anne gibidir. Çünkü her zaman yanımda olur. Yardımlaşırsan o kişide senin yanında olur.*

Tablo 4: Doğal Çevre Olarak Yardımseverlik Değeri İle İlgili Metaforlar

Doğal Çevre Olarak Yardımseverlik	f
Güneş	11
Su	8
Gökyüzü	6
Işık	6
Yıldız	4
Ay	4
Deniz	3
Dünya	3
Uzay	3
Akarsu	3
Kum	2
Toprak	2
Ağaç	2
Hava	2
Çiçek	2
Okyanus	1
Kış	1
Ateş	1
Gül	1

Tablo 4 incelendiğinde 5. sınıf öğrencilerinin doğal çevre olarak yardımseverlik değeri ile ilgili 19 adet metafor geliştirdikleri görülmektedir. En fazla metafor güneş ve su olmuştur. Öğrenciler doğal çevrede yardımseverliği güneş kadar aydınlatan, su kadar hayat veren bir bağ olarak değerlendirmişlerdir. Gökyüzü, ışık, yıldız, ay, deniz, dünya, uzay, akarsu, kum, toprak, ağaç, hava, çiçek, okyanus, kış, ateş ve gül metaforları da geliştirilmiştir. Bu kategori ile ilgili öğrenci ifadeleri şu şekildedir:

- *Bence Yardımseverlik güneş gibidir. Çünkü güneş her yeri ısıttığı için yardımseverlikte her yeri ısıtır.*
- *Bence Yardımseverlik su gibidir. Çünkü suya nasıl ihtiyaç varsa yardımseverliğe de o kadar ihtiyacımız vardır.*
- *Bence Yardımseverlik gökyüzü gibidir. Çünkü gökyüzü dünyayı yardımseverlik insanları sarar.*
- *Bence Yardımseverlik ışık gibidir. Çünkü ışık evimiz aydınlatır, yardımseverlikte insanlığı aydınlatır.*
- *Bence Yardımseverlik ay gibidir. Çünkü ay geceyi aydınlatır, yardımseverlikte yardım ettiğimiz kişiyi aydınlatır.*
- *Bence Yardımseverlik yıldız gibidir. Çünkü yıldız parlaktır. Yardımseverlikte yapıldıkça parlar.*
- *Bence Yardımseverlik deniz gibidir. Çünkü yardımseverlik deniz suyu kadar masum ve değerlidir.*
- *Bence Yardımseverlik çiçek gibidir. Çünkü çiçek suladıkça büyür. Yardımlaştıkça yardımseverlik çoğalır.*
- *Bence Yardımseverlik ağaç gibidir. Çünkü her dalında her meyvesinde farklı yardım vardır.*
- *Bence Yardımseverlik kum gibidir. Çünkü herkes kum gibi yardımseverlik sayesinde bitişik olur.*

Tablo 5: Nesne Olarak Yardımseverlik Değeri İle İlgili Metaforlar

Nesne Olarak Yardımseverlik	f
Lamba	1
Anahtar	1
Zincir	1
Mıknatıs	1
Uçak	1
Kitap	1
Tuz	1
Altın	1
Kalem	1

Tablo 5 incelendiğinde 5. sınıf öğrencilerinin görünür nesne olarak yardımseverlik değeri ile ilgili 9 adet metafor geliştirdikleri görülmektedir. Geliştirilen metaforlar lamba, anahtar, zincir, mıknatıs, uçak, kitap, tuz, altın ve kalem olarak birer adet oluşturulmuştur. Bu kategori ile ilgili öğrenci ifadeleri şu şekildedir:

- *Bence Yardımseverlik zincir gibidir. Çünkü zincir bazı şeyleri birbirine bağlar. Yardımseverlik insanları birbirine bağlar.*
- *Bence Yardımseverlik uçak gibidir. Çünkü uçak gibi her yere hızlı ulaşmalıdır.*
- *Bence Yardımseverlik anahtar gibidir. Çünkü anahtar kapıları yardımseverlik gönülleri açar.*
- *Bence Yardımseverlik tuz gibidir. Çünkü tuz olmazsa yemeklerde tat olmaz. Yardımseverlikte hayatımıza tat katar.*
- *Bence Yardımseverlik lamba gibidir. Çünkü umudunu kaybedenlerin umudunu tekrar aydınlatır.*
- *Bence Yardımseverlik kitap gibidir. Çünkü yararları bitmez. Yardımseverliğinde yararları bitmez.*
- *Bence Yardımseverlik altın gibidir. Çünkü az ve değerlidir.*
- *Bence Yardımseverlik kalem gibidir. Çünkü kalemle kağıda yazı yazılır. Yardımseverlikle gönüllere yazılır.*

Tablo 6: Görünmeyenler (varlık, nesne, vb.) Olarak Yardımseverlik Değeri İle İlgili Metaforlar

Görünmeyenler (varlık, nesne, vb.) Olarak Yardımseverlik	f
Peri	1
Melek	1

Tablo 6 incelendiğinde 5. sınıf öğrencilerinin görünmeyenler (varlık, nesne, vb.) olarak yardımseverlik değeri ile ilgili 2 adet metafor geliştirdikleri görülmektedir. Geliştirilen metaforlar peri ve melek olarak birer adet metafor geliştirmişlerdir. Öğrenciler soyut işlemler dönemine geçmedikleri için yaş çağı itibarı ile metaforların az çıkması bu durum ile açıklanabilir. Bu kategori ile ilgili öğrenci ifadeleri şu şekildedir:

- *Bence Yardımseverlik peri gibidir. Çünkü peri gibi görünmez ama yardımsever kişiler vardır.*
- *Bence Yardımseverlik melek gibidir. Çünkü yardımseverler melek gibi temiz ve iyidir.*

Aşağıdaki tabloda Ortaokul 6. sınıf öğrencilerinin “Yardımlaşma” ile ilgili metafor algıları nelerdir? sorusuna verilen cevaplar yer almaktadır.

Tablo 7: Ortaokul 6. sınıf öğrencilerinin “Yardımseverlik” ile İlgili Metafor Algıları

Oluşturulan Metafor	f	%
Güneş	9	20,8
Arkadaş	4	8,8
Su	3	6,6
Işık	3	6,6
Dünya	3	6,6
Akarsu	2	4,4
Sevgi	2	4,4
Melek	2	4,4
Yıldız	1	2,2

Bulut	1	2,2
Zaman	1	2,2
Kitap	1	2,2
İnsan	1	2,2
İyilik	1	2,2
Mutluluk	1	2,2
Şelale	1	2,2
Deniz	1	2,2
Can	1	2,2
Nazar	1	2,2
Kömür	1	2,2
Ağaç	1	2,2
Günlük tutmak	1	2,2
Mutluluk	1	2,2
Aile	1	2,2
Paylaşmak	1	2,2
Toplam	25	45
		100

Tablo 7’de görüldüğü gibi 6. sınıfı oluşturan 45 öğrencinin “Yardımseverlik” değeri ile ilgili toplam 26 metafor geliştirdikleri sonucuna ulaşılmıştır. Üretilen metaforlara bakıldığında en çok güneş 9, arkadaşlık 4, su 3, ışık 3, dünya 3, akarsu 3, sevgi 3, melek 2, yıldız, bulut, zaman, kitap, insan, iyilik, mutluluk, şelale, deniz, can, nazar, kömür, ağaç, günlük tutmak, mutluluk, aile, paylaşmak metaforları 1’er defa üretilmiştir.

Frekans değerleri verilen metaforların kategorileri aşağıdaki şekilde tasnif edilmiştir:

Tablo 8: Duygu Olarak Yardımseverlik Değeri İle İlgili Metaforlar

Duygu Olarak Yardımseverlik	f
Mutluluk	1
İyilik	1
Sevgi	3
Paylaşmak	1
Günlük tutmak	1

Tablo 8 incelendiğinde 6. sınıf öğrencilerinin duygu olarak yardımseverlik değeri ile ilgili 5 adet metafor geliştirdikleri görülmektedir. En fazla metafor sevgi olarak belirlenmiştir. Bu bağlamda öğrencilerin yardımseverlik değerinin, insanları sevmekten geçtiğine inandıkları söylenebilir. Ayrıca bu metaforlara ek olarak mutluluk, iyilik, paylaşmak ve günlük tutmak metaforları da geliştirilmiştir. Bu kategori ile ilgili öğrenci ifadeleri şu şekildedir:

- *Bence Yardımseverlik sevgi gibidir. Çünkü bağlandıkça fazlalaşır. Yardımseverlikte yapıldıkça fazlalaşır.*
- *Bence Yardımseverlik mutluluk gibidir. Çünkü seni hayata bağlar huzurlu olursun.*
- *Bence Yardımseverlik paylaşmak gibidir. Çünkü sendeki olandan o kişiye alır.*

- *Bence Yardımseverlik günlük tutmak gibidir. Çünkü yardım yaptığın günler hep seninle olur.*
- *Bence Yardımseverlik iyilik gibidir. Çünkü iyilik yaptığımızda mutlu oluruz mutlu ederiz.*

Tablo 9: Aile ve Sosyal Çevre Olarak Yardımseverlik Değeri İle İlgili Metaforlar

Aile ve Sosyal Çevre Olarak Yardımseverlik	f
Aile	1
Arkadaş	4
İnsan	1

Tablo 9 incelendiğinde 6. sınıf öğrencilerinin aile ve sosyal çevre olarak yardımseverlik değeri ile ilgili 3 adet metafor geliştirdikleri görülmektedir. En fazla metafor 4 adet ile arkadaş olmuştur. Aile ve insan metaforları da geliştirilmiştir. Bu kategori ile ilgili öğrenci ifadeleri şu şekildedir:

- *Bence Yardımseverlik insan gibidir. Çünkü insan her yerde vardır. İnsanın olduğu yerde yardımseverlik vardır.*
- *Bence Yardımseverlik arkadaş gibidir. Çünkü arkadaş insanın hep yanındadır. Yardımseverlikte hep yanımızda duran bir şey olması gerekir.*
- *Bence Yardımseverlik aile gibidir. Çünkü aile insanın her şeyidir onu sarar. Yardımseverlikte bir insanın her şeyidir ve onu hayata sarar.*

Tablo 10: Doğal Çevre Olarak Yardımseverlik Değeri İle İlgili Metaforlar

Doğal Çevre Olarak Yardımseverlik	f
Güneş	9
Şelale	1
Su	3
Işık	3
Dünya	3
Akarsu	2
Bulut	1
Yıldız	1
Ağaç	1
Kömür	1
Deniz	1

Tablo 10 incelendiğinde 6. sınıf öğrencilerinin doğal çevre olarak yardımseverlik değeri ile ilgili 11 adet metafor geliştirdikleri görülmektedir. En fazla metafor güneş 9, su 3, ışık 3, dünya 3, akarsu 2 olarak belirlenmiştir. Öğrenciler bulut, yıldız, ağaç, kömür ve deniz metaforlarından 1'er adet üretmişlerdir. Bu kategori ile ilgili öğrenci ifadeleri şu şekildedir:

- *Bence Yardımseverlik güneş gibidir. Çünkü güneş insanları yardımseverlik ise ruhumuzu ısıtır.*

- *Bence Yardımseverlik ışık gibidir. Çünkü yardımseverlikle yardıma ihtiyaç duyan insanların yolu aydınlanır.*
- *Bence Yardımseverlik su gibidir. Çünkü damlaya damlaya göl olur. Küçük yardımlarda birikerek daha çok insana ulaşır.*
- *Bence Yardımseverlik ağaç gibidir. Çünkü oksijen veriri yaşamamızı sağlar. Yardımseverlikte içimizdeki sevgileri ve yardım duygusunu yaşatır.*
- *Bence Yardımseverlik kömür gibidir. Çünkü kömürü yakıp ısınırız. Yardımseverlikle de ruhumuzu ısıtırız.*
- *Bence Yardımseverlik dünya gibidir. Çünkü dünya çok büyüktür. Yardımseverlik duygusu da o kadar büyüktür.*
- *Bence Yardımseverlik bulut gibidir. Çünkü bulut bereket getirir. Yardımseverlikte o insana bereket ve nasip getirir.*
- *Bence Yardımseverlik yıldız gibidir. Çünkü yıldız gecede parlar. Yardımsever insanlarda toplumda yıldız gibi parlar.*

Tablo 11: Nesne Olarak Yardımseverlik Değeri İle İlgili Metaforlar

Nesne Olarak Yardımseverlik	f
Kitap	1

Tablo 11 incelendiğinde 6. sınıf öğrencilerinin görünür nesne olarak yardımseverlik değeri ile ilgili 1 adet metafor geliştirdikleri görülmektedir. Geliştirilen metafor kitap'tır. Bu kategori ile ilgili öğrenci ifadesi şu şekildedir:

- *Bence Yardımseverlik kitap gibidir. Çünkü kitapta değerli bilgiler vardır. Yardımseverlikte ise değerli duygular vardır.*

Tablo 12: Görünmeyenler (varlık, nesne, vb.) Olarak Yardımseverlik Değeri İle İlgili Metaforlar

Görünmeyenler (varlık, nesne, vb.) Olarak Yardımseverlik	f
Melek	3
Nazar	1
Zaman	1
Can	1

Tablo 12 incelendiğinde 6. sınıf öğrencilerinin görünmeyenler (varlık, nesne, vb.) olarak yardımseverlik değeri ile ilgili 4 adet metafor geliştirdikleri görülmektedir. Geliştirilen metaforlar melek 3, zaman, nazar ve can 1 adet olarak geliştirmişlerdir. Öğrenciler soyut işlemler dönemine geçtikleri için soyut ifadelerde artış vardır. Bu kategori ile ilgili öğrenci ifadeleri şu şekildedir:

- *Bence Yardımseverlik melek gibidir. Çünkü günahsız ve temizdir. Yardımseverlikte kişide temiz duyguları uyandırır.*
- *Bence Yardımseverlik nazar gibidir. Çünkü yardım yapılan kişiye nazar değmiş gibi yardım olur.*

- *Bence Yardımseverlik zaman gibidir. Çünkü her an devam eder geri gelmez. Yardımseverlikte böyledir zamanında yapılmazsa geç kalmış oluruz.*
- *Bence Yardımseverlik can gibidir. Çünkü can bizim hayatımızdır. Yardım bekleyenin canıda bizim yapacağımız yardımlardır.*

Aşağıdaki tabloda Ortaokul 7. sınıf öğrencilerinin “Yardımlaşma” ile ilgili metafor algıları nelerdir? sorusuna ilişkin bulgular yer almaktadır.

Tablo 13: Ortaokul 7. sınıf öğrencilerinin “Yardımseverlik” ile İlgili Metafor Algıları

Oluşturulan Metafor	f	%
Güneş	5	10
Ağaç	2	4
Su	2	4
İlaç	2	4
Yıldız	2	4
Şelale	1	2
Sevgi	1	2
Elmas	1	2
Akıl	1	2
Hava	1	2
Kıvılcım	1	2
Altın	1	2
Akarsu	1	2
Sanat	1	2
Bulut	1	2
Gökkuşağı	1	2
Huzur	1	2
Hazine	1	2
Gül	1	2
Saat	1	2
Ağaç	1	2
Bitki	1	2
Uzay	1	2
Gönül	1	2
Yağmur	1	2
Çiçek	1	2
Fidan	1	2
Bebek	1	2
Ay	1	2
Bal	1	2
Doğa	1	2
Kuşak	1	2
Kitap	1	2
Toprak	1	2
Ateş	1	2
Toplam	34	100

Tablo 13’de 7. sınıfları oluşturan 43 öğrencinin “Yardımseverlik” değeri ile ilgili toplam 34 metafor geliştirdikleri sonucuna ulaşılmıştır. Üretilen metaforlara bakıldığında en çok güneş 5, su 2, ağaç 2, ilaç 2 ve yıldız 2 olarak belirlenmiştir. Ayrıca şelale, sevgi, elmas, akıl, hava, kıvılcım, altın, akarsu, sanat, bulut, gökkuşağı, huzur, hazine, gül, saat, ağaç, bitki, uzay, gönül rızası, yağmur, çiçek, fidan, bebek, ay, bal, doğa, kuşak, kitap, toprak ve ateş metaforları 1’er defa üretilmiştir. Frekans değerleri verilen metaforların kategorileri aşağıdaki şekilde tasnif edilmiştir:

Tablo 14: Duygu Olarak Yardımseverlik Değeri İle İlgili Metaforlar

Duygu Olarak Yardımseverlik	f
Gönül	1
Huzur	1
Sevgi	1

Tablo 14 incelendiğinde 7. sınıf öğrencilerinin duygu olarak yardımseverlik değeri ile ilgili 3 adet metafor geliştirdikleri görülmektedir. Metaforlar sevgi, huzur ve gönül rızası olarak belirlenmiştir. Bu bağlamda öğrencilerin yardımseverliğin gönül rızası ile olması gerektiğini ve sonucunda da insanda sevgi ve huzuru getirdiği söylenebilir. Bu kategori ile ilgili öğrenci ifadeleri şu şekildedir:

- *Bence Yardımseverlik gönül gibidir. Çünkü gönül insanın vicdanıdır. Yardımseverlikte vicdanın gönlüdür.*
- *Bence Yardımseverlik huzur gibidir. Çünkü insana sıhhat verir. Yardımseverlikte insan huzur bulur.*
- *Bence Yardımseverlik sevgi gibidir. Çünkü sevgi insanın hayatıdır. Yaptığımız yardımlarda başka insanların hayatıdır.*

Tablo 15: Aile ve Sosyal Çevre Olarak Yardımseverlik Değeri İle İlgili Metaforlar

Aile ve Sosyal Çevre Olarak Yardımseverlik	f
Bebek	1

Tablo 15 incelendiğinde 7. sınıf öğrencilerinin aile ve sosyal çevre olarak yardımseverlik değeri ile ilgili 1 adet metafor geliştirdikleri görülmektedir. Geliştirilen metafor bebektir. Yardımseverliği dünyaya yeni gelmiş bir bebek gibi gördükleri ve yardım edilen her bireyin aslında yeniden doğuş gibi olduğu sonucu çıkarılabilir Bu kategori ile ilgili öğrenci ifadeleri şu şekildedir:

- *Bence Yardımseverlik bebek gibidir. Çünkü saf ve temizdir. Yardımsever kişide saf ve temizdir karşılık beklemez.*

Tablo 16: Doğal Çevre Olarak Yardımseverlik Değeri İle İlgili Metaforlar

Doğal Çevre Olarak Yardımseverlik	f
Hava	1
Ateş	1
Yağmur	1
Doğa	1
Gökkuşığı	1
Güneş	5
Ağaç	2
Su	2
Toprak	1
Fidan	1
Çiçek	1
Gül	1
Bulut	1
Bitki	1
Uzay	1
Kıvılcım	1
Yıldız	1
Ay	1
Akarsu	1
Şelale	1

Tablo 16 incelendiğinde 7. sınıf öğrencilerinin doğal çevre olarak yardımseverlik değeri ile ilgili 20 adet metafor geliştirdikleri görülmektedir. En fazla metafor güneş 5, su 2, ağaç 2 olmak üzere üretilmiştir. Öğrenciler hava, ateş, yağmur, doğa, gökkuşığı, toprak, fidan, çiçek, gül, bulut, bitki, uzay, kıvılcım, yıldız, ay, akarsu ve şelale kavramlarını 1'er defa üretmişlerdir. Bu kategori ile ilgili öğrenci ifadeleri şu şekildedir:

- *Bence Yardımseverlik güneş gibidir. Çünkü güneş dünyayı, yardımseverlikte insanı aydınlatır.*
- *Bence Yardımseverlik yağmur gibidir. Çünkü yağmur yağdıka bereket geliyorsa yardımseverlikte insanlara bereket getiri.*
- *Bence Yardımseverlik kıvılcım gibidir. Çünkü kıvılcım sıçradıkça yayılır büyür. Yardımseverlikte de böyledir. Yardım yapıldıkça daha çok kişiye ulaşılır.*
- *Bence Yardımseverlik gökkuşığı gibidir. Çünkü gökkuşığı rengarenktir. Yardımsever oldukça rengârenk duyguları hissedersiniz.*

Tablo 17: Nesne Olarak Yardımseverlik Değeri İle İlgili Metaforlar

Nesne Olarak Yardımseverlik	f
Sanat	1
Bal	1
Kuşak	1
Kitap	1
Saat	1

İlaç	1
Elmas	1
Altın	1
Hazine	1

Tablo 17 incelendiğinde 7. sınıf öğrencilerinin görünür nesne olarak yardımseverlik değeri ile ilgili 9 adet metafor geliştirdikleri görülmektedir. Geliştirilen metaforlar ilaç 2, saat, bal, kuşak, kitap, sanat, ekmek, altın ve hazine metaforlarını birer adet oluşturmuşlardır. Bu kategori ile ilgili öğrenci ifadeleri şu şekildedir:

- *Bence Yardımseverlik sanat gibidir. Çünkü sanatı yapan bilir. Yardımseverliğin huzurunu da yalnız yapan bilir.*
- *Bence Yardımseverlik altın gibidir. Çünkü altın değerlidir az bulunur. Yardımlaşmayı seven kişilerde azdır onun için değerlidir.*
- *Bence Yardımseverlik bal gibidir. Çünkü bal şifadır ve tat verir. Yardımlaşmada insanın huzurunu tatlandırır ve gönlüne şifa verir.*

7. sınıf öğrencileri görünmeyenler (varlık, nesne, vb.) olarak yardımseverlik değeri ile ilgili kategoride metafor geliştirmemişlerdir.

4. Sonuç ve Öneriler

Alanyazın incelendiğine metaforlar ile ilgili çalışmaların yer aldığı görülmektedir. Fakat değerler ile ilgili metafor algıları ile ilgili çalışma yok denecek kadar azdır. Alanyazında yer alan birkaç çalışma şöyledir: Geçit ve Genç'er'in (2011) yaptığı bir araştırmada sınıf öğretmenliği 1. sınıf öğrencilerinin coğrafya algıları metaforlar yoluyla belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırmanın sonucunda öğrencilerin coğrafya bilgilerinin ve algılarının genel olarak olumlu olduğu halde, çağdaş coğrafi bakış açısından nispeten uzak oldukları anlaşılmıştır. İbret ve Aydınözü (2011) tarafından yapılan bir araştırmada ilköğretim öğrencilerinin dünya kavramıyla ilgili metaforlar oluşturup oluşturamadıkları incelenmiş, çalışmanın sonunda öğrencilerin dünyanın şekli, boyutu ve hareketlerine ilişkin metaforlar oluşturdukları görülmüştür. Pilav ve Elkatmış (2013) Öğretmen adaylarının Türkçe kavramına ilişkin metaforları isimli çalışmasında sınıf öğretmenliği ve Türkçe öğretmenliği öğretmen adaylarının geliştirdikleri metaforlar ortaya konmuştur. Aslan (3013) Birleştirilmiş Sınıflarda Görev Yapan Öğretmenlerin “Öğretmen” Kavramı İle İlgili Algılarının Metaforik İncelenmesi isimli çalışmasında birleştirilmiş sınıflarda görev yapan öğretmenlerin “öğretmen” kavramı ile ilgili geliştirdikleri metaforları incelemiştir. Meydan (2012) sınıf öğretmenliği bölümü öğrencilerinin uzay algısı isimli çalışmasında sınıf öğretmenliği 1. sınıfta okuyan öğrencilerin uzay ile ilgili geliştirdikleri metaforları incelemiştir. Bektaş ve Karadağ (2013) ise yardımlaşma değerine ilişkin ilkökul 4. sınıf öğrencilerinin geliştirdikleri metaforlar incelenmiştir.

“Yardımseverlik” değeri sosyal bilgiler programında yer alan değerlerden birisidir. Toplumumuzun yapı taşlarından da birisini oluşturmaktadır. Bu bakımdan geleceğin toplumunu oluşturan öğrencilerimizin yardımseverlikle ilgili imgesel algıları önemlidir. Bu çalışmayla ortaokul öğrencilerinin yardımseverlikle ilgili geliştirdikleri metaforlar ortaya konulmuştur. Ayrıca öğrencilerin geliştirdikleri metaforlar beş kategoriye ayrılmış ve oluşturulan kategoriler kendi içinde değerlendirilmiştir. Oluşturulan kategorilerden “bir duygu olarak yardımseverlik” değeri ile ortaokul öğrencilerinin duygu metaforları bu

kapsamda toplanmıştır. Bir duygu ifadesi olarak görenlerin verdiği cevaplar burada toplanmıştır. Öğrenciler 5. sınıflarda 6 metafor, 6.sınıflarda 5 metafor ve 7. sınıflarda 3 metafor bu kategoride oluşturmuşlardır. “Aile ve sosyal çevre olarak yardımseverlik” kategorisinde öğrenciler aile ve sosyal çevresinden geliştirdikleri metaforları yazmışlardır. Bu kategoride 5. sınıflar 7, 6. sınıflar 3 ve 7. sınıflar 1 metafor oluşturmuşlardır. “Doğal çevre olarak yardımseverlik” kategorisinde öğrenciler yaşadığı çevre ve doğayı oluşturan etmenlerle ilgili metaforlar bu kategoride toplanmıştır. Öğrenciler 5. sınıfta 19, 6. sınıfta 11 ve 7. sınıfta 20 metafor oluşturmuşlardır. “Nesne olarak yardımseverlik” kategorisinde 5.sınıflar 9, 6. sınıflar 1 ve 7. sınıflar 9 olarak belirlenmiştir. “Görünmeyenler olarak yardımseverlik” kategorisine genellikle varlık olarak bildiğimiz fakat göremediklerimiz konmuştur. Öğrenciler 5. sınıfta 2, 6. sınıfta 4 metafor oluşturmuş fakat 7. sınıfta bu kategoride metafor yer almamıştır. Öğretmenler bu çalışmanın sonuçlarına göre yardımlaşma ile ilgili etkinlikler hazırlayabilir. Okul ortamında yardımseverlik değeri ile ilgili geliştirilen metaforlar sergilenebilir ve böylece diğer öğrenciler kendi geliştireceği metafor ile karşılaştırma imkanı bulur.

Kaynakça

- Arslan, S.** (2013). *Birleştirilmiş Sınıflarda Görev Yapan Öğretmenlerin “Öğretmen” Kavramı İle İlgili Algularının Metaforik İncelenmesi*, Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 8/6 Spring 2013, p. 43-59.
- Aydın, M. Z. ve Akyol Gürler Ş.** (2012). *Okulda Değerler Eğitimi*, Nobel Yayınları, Ankara.
- Bektaş M. ve Karadağ B.** (2013). “*İlkokul 4. Sınıf öğrencilerinin yardımlaşma değerine yönelik geliştirdikleri metaforların incelenmesi*”, Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 8/8 Summer 2013, p. 271-286.
- Bilgili, A.S.** (2012). *Sosyal Bilgilerin Temelleri*, Pegem a Yayıncılık, Ankara.
- Geçit, Y. ve Gülşah G.** (2011) “*Sınıf Öğretmenliği 1. Sınıf Öğrencilerinin Coğrafya Algularının Metafor Yoluyla Belirlenmesi (Rize Üniversitesi Örneği)*”, Marmara Coğrafya Dergisi, Sayı 23, s. 1-19.
- Güngör E.** (2000). *Değerler Psikolojisi Üzerine Araştırmalar*. Ötüken Yayınları, İstanbul.
- Halstead, J. M. ve Taylor, M. J.** (2000). Learning andteachingaboutvalues: A review of recentresearch. *Cambridge Journal of Education*, 30,169-202.
- İbret, Ü. ve Aydınöz D.** (2011) “*İlköğretim II. Kademe Öğrencilerinin “Dünya” Kavramına İlişkin Geliştirdikleri Metaforlar*”, Kastamonu Eğitim Dergisi, Cilt 19, No 1, s. 85-102.
- Meydan, A.** (2012). *Sınıf Öğretmenliği Bölümü Öğrencilerinin Uzay Algısı*, 1. Ulusal Coğrafya Sempozyumu Bildiri Kitabı , 845-858, Erzurum.
- Miller, S.** (1987). “Some Comments on The Utility of Metaphors for Educational” Theory and Practice. *Educational Theory*, 37, 219-227.
- Morgan, G.** (1988). *Yönetim ve Örgüt Teorilerinde Metafor (Images of Organization)*, İstanbul: MESS Yayınları
- Pilav, S. ve Elkatmış M.** (2013). *Öğretmen Adaylarının Türkçe Kavramına İlişkin Metaforları*, Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 8/4 Spring 2013, p. 1207-1220.
- Ulusoy, K. ve Dilmaç, B.** (2012). *Değerler Eğitimi*, Pegem Akademi Yayınları, Ankara.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H.** (2008). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Seçkin Yayınları, Ankara.